

2D-6 Meerkoet *Fulica atra*

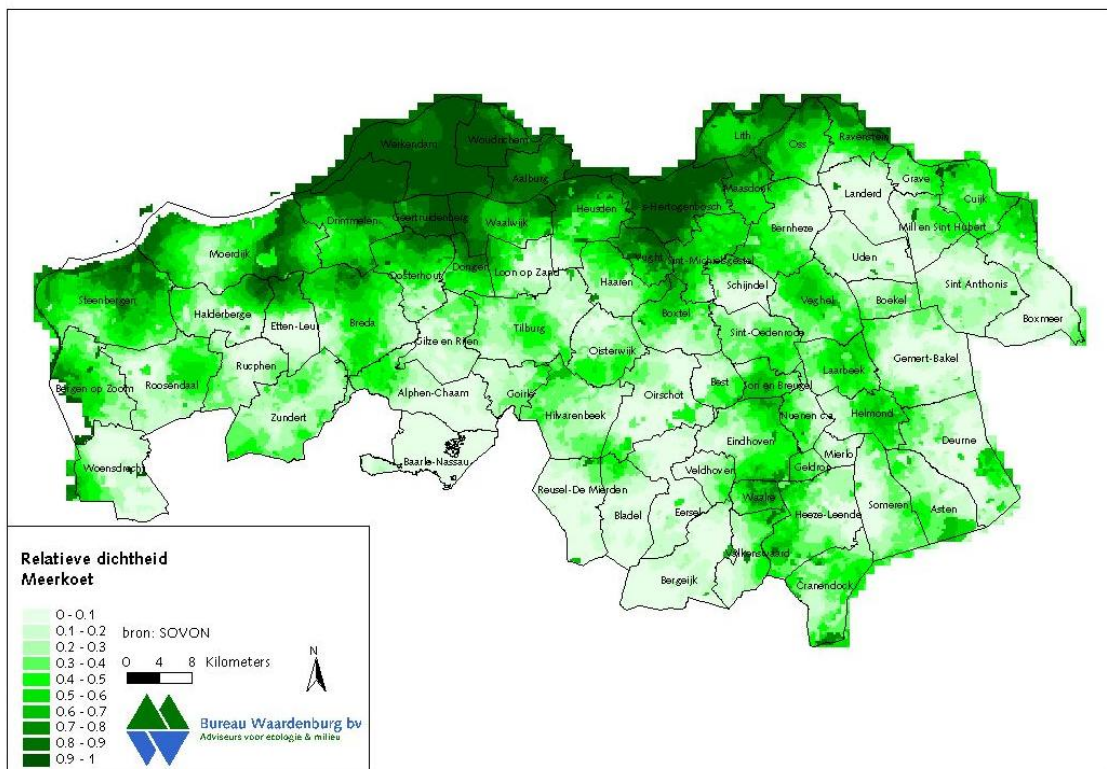
D6.1 Verspreiding, aantalontwikkeling en leefwijze

De meerkoet is een in Nederland algemeen voorkomende soort. De Nederlandse meerkoeten zijn grotendeels standvogel. Een klein deel (vooral jongen) overwintert elders (Speek & Speek, 1984). In het najaar komen grote aantallen meerkoeten uit Noord- en Noordoost-Europa naar West-Europa.

In het najaar foerageren pleisterende groepen meerkoeten zowel op waterplanten als op graslanden. In de loop van het najaar raken de waterplanten vegetaties uitgeput en worden vrijwel uitsluitend nog vogels op graslanden aangetroffen (o.a. Bijlsma *et al.*, 2000). Als gevolg van deze verschuiving in voedselkeus kunnen de seizoenspatronen in deelgebieden verschillen. Op grote wateren ligt de piek veelal in het najaar, in de graslandgebieden in de wintermaanden.

Het broedseizoen van meerkoeten begint in maart met het vestigen van een territorium (Cramp & Simmons, 1978). Buiten het broedseizoen leeft de soort in kleinere en grote groepen.

De groepsvorming onder meerkoeten begint al in de loop van de zomer wanneer vogels met mislukte legsels en vogels die het na één legsel voor gezien houden, bijeen komen. Dit proces gaat tot ver in het najaar door, mede gevoed door de toestroom van noordelijke trekvogels. In de loop van maart lossen de meeste groepen snel op door de vestiging van territoria door eigen broedvogels en wegtrek naar het noorden en noordoosten van Europa. In sommige gebieden kunnen tot begin mei evenwel groepjes blijven hangen.

Figuur D6.1 Relatieve dichtheid van meerkoet in Noord-Brabant in 1998-2000 (Bron: Sovon).

Door sterfte tijdens strenge winters kan de populatie tijdelijk sterk dalen, waarna weer herstel optreedt. Volgens gegevens van SOVON broeden er 8000 tot 11.500 paren in Noord-Brabant. Figuur D6.1 laat zien dat meerkoeten in relatief hoge dichtheden voorkomen in Delta- en rivierengebied.

Geïndexeerde trendgegevens van SOVON laten zien dat de aantallen meerkoeten in agrarisch gebied in het begin van de jaren negentig licht zijn toegenomen, in de jaren daarna lijkt de situatie min of meer stabiel. In natuurgebied zijn de indexen in de tweede helft van de jaren negentig afgenomen. De trends zijn niet significant (data SOVON).

D6.2 Wettelijke status, provinciaal beleid

Wettelijke status

- * Beschermde inheemse diersoort.
- * Schadelijke diersoort zoals bedoeld in art. 65.1 van de wet (diersoort die in een deel van het land schade aanricht).

Provinciaal beleid

Er geldt een provinciale vrijstelling op basis van art. 65 voor grondgebruikers voor het opzettelijk verontrusten in de gehele provincie. Ter voorkoming van schade wordt ontheffing verleend voor afschot op schadepercelen in het groeiseizoen van schadegevoelige gewassen (Provincie Noord-Brabant, 2005).

D6.3 Schade aan belangen

D6.3.1 Mogelijke schade aan belangen

Schade aan gewassen

Bekend is dat meerkoeten schade in de agrarische sector kunnen aanrichten aan diverse teelten (tabel D6.1) (Oord, 2002).

Tabel D6.1 Bekende schade aan gewassen door meerkoet (Oord, 2002).

Teelt	Schade	Periode
Granen	Vraatschade	herfst, winter, voorjaar
Aardappelen	Vraatschade	
Grasland	Vraatschade	herfst, winter, voorjaar
Graszaad en graszoden	Vraatschade bevuilding	herfst, winter, voorjaar
Spinazie (vollegrondsteelt)	Vraatschade	gehele teeltperiode
Sla en andijvie (vollegrondsteelt)	Vraatschade	gehele teeltperiode
Bloemkool en broccoli	Vraatschade	
Boerenkool	Vraatschade	
Overige koolsoorten ¹	Vraatschade pikschade	gehele teeltperiode
Vollegrondsgroenten algemeen ²	Vraatschade pikschade	gehele teeltperiode
Riet en biezen	Vraatschade	

¹ o.a. rode kool, spitskool, witte kool, en Chinese kool

² o.a. asperges, knolvenkel, knolselderij, en krotten

D6.3.2 Geregistreerde schade aan belangen in het verleden

Schade aan gewassen

Incidenteel komt het voor dat meerkoeten schade veroorzaken binnen het werkgebied van de Faunabeheereenheid. Schadecijfers hebben betrekking op: gras, granen en koolzaad. In tabel D6.1 zijn de provinciale schadecijfers vermeld over de jaren 1999 tot en met 2002. In tabel D6.3 is de getaxeerde schade op driecijferig postcodegebied vermeld.

Tabel D6.2 *Getaxeerde gewassenschade meerkoet in Noord-Brabant in 1999-2002 (Bron: Faunafonds).*

Jaar	Getaxeerde schadebedrag (in €)
1999	104
2000	2.980
2001	10
2002	1.284

Tabel D6.3 *Getaxeerde schade in Noord-Brabant over de jaren 2003 -2005*

Postcode gebied	2003		2004		2005	
	aantal	getaxeerd	aantal	getaxeerd	aantal	getaxeerd
	meldingen		meldingen		meldingen	
425					1	0
426	2	639				
467					1	4
476	1	187				
479					1	0
494	1	211	1	450	1	0
502	1	10				
524			1	736		
539	1	25				
totaal	6	€ 1.072	2	€ 1.186	4	€ 4

D6.3.3 Schade aan belangen in de toekomst

Schade aan gewassen

Voor de komende jaren mag verwacht worden dat meerkoeten, net als in het verleden, schade zullen veroorzaken aan gewassen. Schade kan zich in de gehele provincie voordoen waar schadegevoelige gewassen geteeld worden. Over de omvang van schade zijn geen uitspraken te doen. Op grond van het voorkomen van de meerkoet en de schadegevallen in het verleden zal schade (met name) optreden in het Delta- en rivierengebied.

D6.4 Preventieve en schadebeperkende maatregelen

D6.4.1 Mogelijke maatregelen

Ter voorkoming en beperking van schade aan gewassen zijn diverse akoestische en visuele middelen in te zetten om meerkoeten te verjagen van schadegevoelige percelen. Daarnaast kunnen ook afscherpende of werende middelen worden ingezet. Het Handboek Faunaschade (Oord, 2002) geeft hiervan een overzicht (zie ook § 1.5.1). Indien deze middelen niet effectief blijken, kan (ondersteunend) afschot van schadeveroorzakende individuen plaatsvinden (op basis van ontheffing). Het gebruik van het geweer kan het verjagende effect van akoestische en visuele middelen versterken (brief RIN, nr. 88/70/sep/bs).

Kwantitatieve gegevens over de effectiviteit van verjagende middelen om schade te voorkomen en beperken zijn niet bekend. Over het algemeen wordt ervaren dat op den duur de effectiviteit afneemt, omdat gewenning optreedt. In het algemeen geldt

dat hoe afwisselender en onvoorspelbaarder hoe hoger de effectiviteit (Oord, 2002). Verwacht wordt dat de effectiviteit van verjaging eveneens zal afhangen van de beschikbaarheid van alternatieve foerageergebieden van een gelijkwaardige kwaliteit.

D6.4.2 Maatregelen in het verleden

Jachtwet

Tot 1999 was de meerkoet bejaagbaar van 18 augustus tot en met 31 januari. Het aantal dieren dat jaarlijks werd geschoten varieerde sterk: van ca. 1.000 tot meer dan 4.000 dieren (Bron: KNJV). Vanaf 1999 tot de inwerkingtreding van de Flora- en faunawet was voor afschot jaarrond een vergunning nodig.

In de periode 1999-2002 zijn er incidenteel vergunningen aangevraagd voor afschot van meerkoeten ter voorkoming van schade aan gewassen. In 1999 zijn er 11 vergunningsaanvragen ingediend voor meerkoeten (3 verleend), in 2000 6 (minimaal 1 verleend) en in 2002 1 (onbekend of vergunning is verleend).

Flora- en faunawet

In de periode 2002-2005 zijn er 25 ontheffingsaanvragen ingediend voor meerkoet, waarvan er 10 zijn verleend, 13 zijn geweigerd en 2 zijn ingetrokken of niet in behandeling genomen (Bron: Beleidsnota Provincie Noord-Brabant en gegevens Faunabeheereenheid).

D6.5 Conclusies ten aanzien van populatie, schade en beheer

Samenvatting

- De meerkoet is een algemeen voorkomende vogel in waterrijke gebieden. Hoge dichtheden komen in Noord-Brabant met name voor in het noorden langs de Maas. Het aantal broedparen in Noord-Brabant bedraagt 8000 tot 11.500. De aantallen zijn stabiel.
- Gewenste stand is niet van belang.
- Bekend is dat meerkoeten schade kunnen veroorzaken aan gewassen (diverse teelten).
- De verwachting is dat meerkoeten ook in de toekomst schade aan gewassen zullen veroorzaken.
- Ter voorkoming en beperking van schade aan gewassen kunnen afschermende/ werende/verjagende middelen worden ingezet op schadegevoelige percelen.

Conclusie

- Ontheffing: schadecijfers hebben geen structureel karakter alleen bij gebleken schade in ontheffing gewenst.
- Afschot alleen ter ondersteuning van het verjagen.

Advies

- Monitoring: met als doel een vollediger beeld te krijgen van de omvang en ontwikkeling van de populatie en de aard, ontwikkeling en omvang van veroorzaakte schade.
- Onderzoek: er is geen aanvullend onderzoek gewenst.

D6.6 Literatuur

- Cramp S. & K.I. Simmons 1980. Birds of the Western, vol. 3 Palearctic. Oxford University press, Oxford.
- Oord, J.G., 2002. Handboek Faunaschade. Faunafonds, Dordrecht.
- Provincie Noord-Brabant, 2005. Beleidsnota Uitvoering Flora- en faunawet 2006 - 2010. Provincie Noord-Brabant, 's-Hertogenbosch.